

זירא, אמר ליה רב אסי לרבי זירא: מאי אמור כבי מדרשא?

אמר ליה רבי זירא לרב אסי: מאי קשיא לך? שאתה סבור שמא עסקו כבי מדרשא בשאלתך.

אמר ליה רב אסי לרבי זירא: הא קשיא לי: דקתני בכרייתא דלעיל: הישב ואחר כך חתכו טמא. לפי שהבשר נגע באבר בעודו מחובר אליו, ונטמא ממנו בטומאת אוכלין,

ואמאי? הא טומאת בית הכתרים היא! שהרי קכט-א נגיעת הבשר הטמא בשאר האבר לא היתה אלא בעוד שהם היו מחוברים יחד, ומקום המגע, שהוא מקום החיבור שביניהם, אינו נראה לעין, וטומאת בית הכתרים [מגע טומאה שאינו נראה לעין] לא מטמא?

אמר ליה רבי זירא לרב אסי: אף לדידי קשיא לי האי קושיא, ושאלתיה לרבי אבא בר

החי, שהבשר שפירש מהאבר אינו מטמא בטומאה חמורה, [וכדילפינן לעיל שדוקא אבר שלם מטמא], אך הוא מטמא טומאת אוכלין, ובלבד שיחשוב עליו לאכילת גוי, לפי שבסתמא אינו עומד לאכילה⁽²¹⁴⁾.

אם חתכו ואחר כך הישב עליו — טהור. לפי שמשעה שחישב עליו ונעשה "אוכל" הראוי לקבל טומאה, לא נגע בו שום טומאה, ולכן הוא טהור עד שיגע בו השרץ.

אבל אם הישב עליו, ואחר כך חתכו — טמא. לפי שבעוד שהבשר היה מחובר לאבר מן החי כבר היה עליו תורת "אוכל", והיה ראוי לקבל טומאת אוכלין. ואז נגע הבשר באבר מן החי המטמא "טומאה חמורה", וקיבל ממנו "טומאת אוכלין"⁽²¹⁵⁾, וטומאה זו אינה יורדת ממנו אף לאחר שנחתך מהאבר.

רב אסי לא על לבי מדרשא. אשכחיה לרבי

באיסור, ואם כן זה יתכן גם בחישוב עליו לאכילת ישראל, ומאי שנא? ויתכן לומר כמו שכתב התוספות יום טוב במשנתנו, שרש"י נקט כן משום שיותר מצוי גוי רשע שיאכל איסור מאשר ישראל, ובאמת אין הבדל לדינא, אלא שגוי שיאכל איסור הוא מצוי יותר.

עוד כתב הרמב"ן, שהברייתא כאן סוברת דלא כרבי שמעון, שאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו מקבל טומאה, שהרי האבר מן החי איסור אף לבני נח, ולדעת רבי שמעון אין אבר מן החי מקבל טומאה.

215. התוספות במסכת מנחות [כד ב ד"ה כי] הקשו, מדוע הבשר קיבל טומאת אוכלין מהאבר, נימא "שבע לה טומאה", כלומר, שדבר שהוא כבר טמא אינו יכול לקבל עוד טומאה,

כביצה הוא רק בקבלת הטומאה? ותירץ, שמסתמא מדובר בכרייתא שחתך את מה שחישב עליו, וכיון שעל כרחך צריך לומר שהמחשבה היתה על כביצה, לכן פירש רש"י שחתך כביצה. ועיי"ש מה שכתב עוד ליישב הגירסא "כזית".

[וראה עוד בחידושי רבינו מאיר שמחה שכתב, שלפי הצד בגמרא שהטומאה היא מדין סופו לטמא טומאה חמורה, הרי השיעור הוא בכזית, לפי שיטת רבי מאיר בזבחים קה א, ושפיר גרסינן לפי זה "כזית"].

214. כן כתב רש"י. ובחידושי הרמב"ן הקשה עליו, מדוע הוצרך לומר שחישב עליו לאכילת גוי, הרי גם לגוי הוא אסור באכילה משום אבר מן החי, ועל כרחך חישב עליו שיאכלוהו

ממל,

ואמר לי: הא מנייך ברייתא רבי מאיר היא, דאמר: טומאת בית הסתרים מטמא.

שהם נגעו לאחר השחיטה ביד שבחורן, ואף על פי שהיא טומאת בית הסתרים, שהרי נגיעתם היתה בזמן חיבורם, מכל מקום רבי מאיר מטמא⁽²¹⁶⁾.

אמר ליה רבי אסי לרבי זירא: תירוצו של רבי אבא בר ממל לא נראה לי. שהרי, ולא, זימנין סגיאין אמרה לתירוצו קמאי. ואמרי ליה: שני ליה יש הבדל לרבי מאיר בין טומאה דבעיא הכשר ובין טומאה דלא בעיא הכשר.

[דברי רבי מאיר נאמרו לענין עובר שהוציא את ידו ממעי אמו, ושחט את הבהמה ואחר כך חתך את היד, שהיד מטמאת כאבר מן החי ואינה ניתרת בשחיטת האם, הואיל והיא יצאה מבהמה קודם השחיטה. ומעתה אף הבשר של הבהמה והעובר טמאים, לפי

וראה בפירושו הר"ש עוקצין פ"ג סוף מ"ב. עוד אמרין בגמרא שם, דאף לחכמים יתכן שהמגע יטמא בשעה שהוא חותך אותם, שאז הם מופרדים והם נוגעים אחד בשני, ואין זה נחשב למגע בית הסתרים. והקשו התוספות שם, שאם כן אפשר להעמיד את הברייתא אף כחכמים, הואיל והבשר נוגע באבר בשעה שהוא פורש ממנו? ותירצו, דמשמע דמיירי אף באופן שהוא חותך בסכין רחבה, שכל משהו שנחתך מופרד מהאבר על ידי הסכין, ואין חלק בבשר שנחתך כבר שהוא נוגע באבר.

הרמב"ן תירץ על שני הקושיות, דכיון שניטל הבשר מהאבר, שוב אין האבר מטמא, דהא בעינן בשר גידים ועצמות, ואין כאן דבר המטמא בשעה שפירש הבשר. אך כתב, דהוה מצי לאוקמי באופן שהיה הרבה בשר שגם לאחר שחתך את הבשר נשאר באבר בשר בשיעור כדי להעלות ארוכה, שהאבר עדיין מטמא. ובמשנה למלך שם תמה על דברי הרמב"ן, היאך יישב בזה את הקושיא שחיבורי אוכלים כמאן דמיפתי דמי, [כלומר, דאמנם לגבי מגע בית הסתרים הם נחשבים מופרדים. אך לגבי צירוף הבשר לעצם שיחשב אבר מן החי ויטמא טומאה חמורה פשיטא שהם נחשבים מחוברים]? ובאמת התוספות במסכת

והבשר הרי מטמא בעודו מחובר באבר בטומאה חמורה? ותירצו, שטומאה חמורה חלה על טומאה קלה, לפי שלגבי החומרא של הטומאה החמורה לא שבע לה טומאה, ויש חומרא בטומאת אוכלין מאשר בטומאת אבר מן החי, שטומאת אוכלין מצטרפת לבצק להשלימו לשיעור כביצה, אך טומאה חמורה אינה מצטרפת. ובתוספות הרא"ש כאן תירץ, שיש חומרא בטומאת אוכלין שהיא מטמאת אף לאחר שפירשה מהאבר, אך טומאת אבר מן החי אינה אלא בעוד שהיא מחוברת לאבר.

216. בגמרא לעיל עב ב מבואר שגם לדעת חכמים שמגע בית הסתרים אינו מטמא, מכל מקום הם מודים בחיבורי אוכלין שהמגע מטמא, דכמאן דמיפתי דמי, כלומר, שהחיבור של האוכלין הוא קלוש, והם נחשבים כמופרדים, ולכן אין זה נחשב למגע בית הסתרים. והקשו התוספות שם, אם כן מדוע מוקימין לברייתא הכא רק כרבי מאיר, הרי בחיבורי אוכלים חכמים מודים? ותירצו, דלא אמרין כמאן דמיפתי דמי אלא באופן שהם עומדים להחתך. אך באבר מן החי, כיון שדין הבשר והאבר שוה, ששניהם אסורים אף לבני נח, אינם עומדים להחתך, ולכן זה נחשב למגע בית הסתרים.

הוא, בהיותו חלק מהאבר, טימא כאבר מן החי [שטומאתו חמורה, שהוא אב הטומאה ומטמא אדם וכלים], וכלל הוא בידינו – כל דבר שסופו לטמא טומאה חמורה, הרי הוא מטמא אף עכשיו טומאה קלה [טומאת אוכלין] בלא הכשר מים.

וכל שכן בשר זה, שכבר היה טמא בטומאה חמורה בעודו מחובר לאבר, שאינו צריך הכשר לאחר שנחתך מהאבר, על אף שירדה ממנו הטומאה החמורה, ומדוע הוצרכה לומר דמיירי בשהוכשר?

אמר ליה רבא: מתי אמרינן שאם סופו לטמא טומאה חמורה הרי הוא מטמא גם עכשיו טומאת אוכלין בלא הכשר מים – רק באופן שגם הטומאה החמורה היא מחמת השם "אוכל" שבו! כגון טומאת נבלה, שרק הבשר מטמא, וכן טומאת נבלת עוף טהור, שהטומאה היא רק באופן של אכילה [שהרי היא מטמאת רק בבית

שבדינו של רבי מאיר – בעובר שהוציא את ידו – אין הבשר של הבהמה והעובר צריכים הכשר לקבלת טומאה, לפי ששחיטת האם הכשירה אותם עוד לפני שנחתכה היד ממנו. ואם כן הנגיעה המטמאת היתה לאחר ההכשר.

אבל באופן שלפנינו שחתך בשר מאבר מן החי, הרי לא הוכשר עדיין הבשר בשעת החיתוך, ואיך יקבל טומאה מהאבר (217)?

אמר רבא: ומאי קושיא? דלמא ברייתא מיירי בשהוכשר הבשר קודם שנחתך האבר.

ומקשינן: **אמר ליה רבה בר רב חנן לרבא: למה לי הכשר (218)** להך בשר שנחתך מאבר מן החי, והרי הוא מטמא טומאה חמורה **אגב אביו?**

שבשעה שהבשר עדיין היה מחובר ל"אביו" האבר, היתה עליו טומאה חמורה, שהרי גם

הכשר מים ולא הכשר שרץ, וכיון שהוא מטמא טומאה קלה אף בלא מגע בשרץ הרי גם לפי חכמים הוא מטמא? ותירץ **המהרש"א**, שזה כלול בקושייתו, דהוקשה לו למה צריך להעמיד כרבי מאיר ובשהוכשר, הרי סופו לטמא טומאה חמורה, ואתיא שפיר ככולי עלמא ובלא הכשר. ויתכן לתרץ עוד על פי מה שכתב **בחידושי רעק"א** [בכורות י א] בדעת רש"י, שדבר זה שכל שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר שרץ, זה תלוי במחלוקת הסוגיות, הובאו דבריו לעיל קכא א, ואם כן יתכן שסוגייתנו סוברת שצריך הכשר שרץ.

התוספות רא"ש והרש"ש תירצו, דמהכשר שרץ לא היה קשה כלל, דאמנם בשעה שהיה בו טומאה חמורה הוא טימא גם טומאה קלה בלא

מנחות שם תירצו כן רק על הקושיא הראשונה, שהם נוגעים בשעת פרישתן, ולאחר מכן הקשו את הקושיא שחיבורי אוכלין כמאן דמיפרתי.

217. הראשונים הקשו מה השייכות בין שני הקושיות, הרי מתחילה הוקשה לו שחסר במגע הטומאה, שהמגע הוא בבית הסתרים, ולאחר מכן הוקשה לו שחסר בהכשר, ואין זה קשור לדינו של רבי מאיר, ומדוע לא הקשה לו באופן פשוט, היכן יש כאן הכשר? וראה **בחידושי הרמב"ן** מה שתירץ.

218. הקשו **התוספות**, מדוע הוא לא הקשה גם למה הוצרך רבי אבא להעמיד כרבי מאיר, הרי כל שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך לא

"מעשה עץ" שימש. שהבשר הצטרף עם הגידים והעצמות כדי שביחד יהיה עליהם שם "אבר". [והרי אפילו אם הוא היה עץ בעלמא הוא היה מצטרף, דהעיקר שיהיה לו שם אבר]. ואילו הטומאה הקלה היא בתורת "אוכל", הילכך לא אמרינן שאינו צריך הכשר משום "סופו [או תחלתו] לטמא טומאה חמורה", אלא צריך הכשר לטומאת אוכלין (219) (220).

הבליעה], וכיון שהטומאה החמורה והטומאה הקלה הם מענין אחד, ששניהם תלויים בשם אוכל, לפיכך הטומאה החמורה היא גם סיבה לטמאות טומאה קלה אף בלא הכשר מים.

אבל הכא לגבי טומאת אבר מן החי — כשימש הבשר את האבר להשלימו לאבר שלם ולטמאות עמו בטומאה חמורה, הרי לא בתורת "אוכל" הוא שימש אותו, אלא

טומאה חמורה, דין אחד, שכל סופו לטמא טומאה חמורה הרי זה נחשב כאילו נגע בשרץ וכאילו הוכשר במים, ומחמת הדין הזה הטומאה נשארת אף לאחר שפקעה הטומאה החמורה, שהרי הוא כבר נטמא בטומאת אוכלין, ובמה תפקע הטומאה, והדין השני, שכל דבר שהוא סיבה לטומאה חמורה, הרי זה גם סיבה לטומאה קלה, ולטומאה הקלה אין צריך מגע שרץ והכשר מים כפי שאין צריך לטומאה החמורה. אך מחמת הדין הזה כאשר פוקעת הטומאה החמורה ממילא פוקעת גם הטומאה הקלה, שהרי הסיבה שלה היא הטומאה החמורה. ומעתה, ביאור תירוץ הגמרא הוא, דבמקום שהטומאה החמורה היא מחמת שם אוכל, כטומאת נבלה ונבלת עוף טהור, הרי זה סיבה לעשות טומאה קלה מהדין הראשון, כאילו הוכשר במים ונגע בשרץ, ולכן אף לאחר שתפקע הטומאה החמורה תשאר הטומאה הקלה, אך במקום שהטומאה החמורה אינה מחמת שם אוכל, כמו באבר מן החי ופרה אדומה ופרים הנשרפים, כל הטומאה הקלה היא רק מהדין השני, שהטומאה החמורה היא סיבה לטומאה קלה, אך לאחר שתפקע הטומאה החמורה, כגון שפירש הבשר מן האבר, שוב אין לה טומאה קלה, והרי היא צריכה מעתה הכשר מים ומגע שרץ.

התוספות כאן פירשו את תירוץ הגמרא

מגע טומאה. אך לאחר שפרחה הטומאה החמורה, כבר אין סיבה לטומאה הקלה, ושוב הוא יצטרך מגע שרץ. אך לגבי הכשר מים שפיר מקשי, דכיון שבזמן שטימא טומאה חמורה לא היה צריך הכשר מים, והיה מגע טומאה לרבי מאיר, אם כן כבר קיבל הבשר טומאת אוכלין, ושוב לא תפקע הטומאה כשחתך את הבשר, ובזה לא מסתבר לומר שמעתה תפקע הטומאה כיון שמכאן ולהבא צריך הכשר מים.

219. רש"י לעיל עג ב כתב, שבשר הפורש מאבר מן החי אינו מטמא טומאה קלה, לפי שדוקא אם סופו לטמא טומאה חמורה הרי הוא מטמא כבר עכשיו טומאה קלה. אך דבר שרק בתחילתו טימא טומאה חמורה לא אמרינן שימשיך לטמא טומאה קלה. ומבואר מדבריו, דבאמת בעוד שהבשר מחובר באבר הרי הוא מטמא טומאה קלה, אף שהטומאה החמורה אינה מטעם אוכל, וסברת הגמרא כשימש מעשה עץ שימש זה רק סברא שלאחר שפירש מהאבר לא תמשיך הטומאה הקלה. וכן הוכיחו התוספות שם מפרה אדומה ופרים הנשרפים, שגם בהם הטומאה החמורה אינה מטעם אוכל אלא שהם מטמאים את המתעסקים בהם, ומכל מקום כל זמן שסופם לטמא טומאה חמורה הם מטמאים גם טומאה קלה.

ובביאור הענין כתב החזון איש [עוקצין ה ד], דישנם שני עניינים בכל שסופו לטמא

טומאת מדרס, שאם ישב עליה הזב תיעשה אב הטומאה. [דכל עוד שהיא מיועדת לאכילה, אינה נעשית מדרס הזב, לפי שאינה מיועדת לשיבה בלבד, ורק לאחר שייחד אותה לשיבה בלבד הרי היא נעשית מדרס הזב].

אמר אביי: הרי אמרו במסכת פסחים: כופת גוש שאור שיחרה לשיבה — בטלה מתורת חמץ, ומותר להשהותה בבית בפסח.

ומאחר שבטלה מתורת "אוכל" ונעשתה ככלי המיועד לשיבה, מעתה יש עליה דין

באופן אחר, דודאי במקום ששייך סופו לטמא טומאה חמורה, הרי הוא מטמא טומאה קלה גם לאחר שפקעה הטומאה החמורה, אלא שבאבר מן החי לא אמרינן כלל על הבשר שיטמא בטומאה קלה, ואף בהיותו מחובר לאבר, לפי ששם הטומאה החמורה היא טומאת "אבר", ולבשר לבד אין שם אבר, וכיון שאין לו את שם הטומאה כלל לא שייך שיטמא בטומאה קלה, מה שאין כן בנבלה ונבלת עוף טהור שיש לבשר את שם הטומאה החמורה, שפיר מטמא בטומאה קלה. והנה כתבנו לעיל שהתוספות לעיל עג הוכיחו כשיטתם, שקודם שפקעה הטומאה החמורה איכא טומאה קלה בכל אופן, מפרה אדומה ופרים הנשרפים, שבשעה שסופם לטמא טומאה חמורה הם מטמאים טומאה קלה, וכל זה הוא לשיטתם, שתירוך הגמרא מעשה עץ שימש היינו שאין הטומאה החמורה מתורת אוכל, ולפי זה פרה אדומה ופרים הנשרפים נמי מעשה עץ הם, שאין טומאתם בתורת אוכל. אך לשיטת התוספות כאן שתירוך הגמרא הוא שאין לבשר את השם של הטומאה החמורה, הרי בפרה אדומה ופרים הנשרפים לא חשיב מעשה עץ, כיון שגם עכשיו הם פרה אדומה, ולפיכך איכא טומאה קלה.

לטמא טומאה חמורה כתב גם בכתבי הגרי"ז [זבחים קה א], ראה שם שביאר על פי זה את הסוגיא שם. וראה בהרחבה בספר "הברותא" למסכת עוקצין סימן ה.

220. הרמב"ם פ"ג מטומאת אוכלין ה"ה הביא את הברייתא כצורתה, שהחותך בשר מאבר מן החי וכו' חשב עליו ואחר כך חתכו אינו צריך הכשר, מפני שמטמא טומאה חמורה כנבלה, וכל המטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר. והשיג עליו הרמב"ד, דבגמרא כאן איתא שלא שייך בזה סופו לטמא טומאה חמורה, ולכן צריך הכשר, וכן צריך מגע טומאה לפי שזה נחשב למגע בית הסתרים, ורק לפי רבי מאיר מהני? ותירץ הכסף משנה, שהרמב"ם סובר שתירוך הגמרא כשימש מעשה עץ שימש הוא ידחויא בעלמא, ואלבא דאמת גם בזה אמרינן סופו לטמא טומאה חמורה, ולכן אין צריך מגע שרץ והכשר מים. ועוד תירץ, דאליבא דאמת אין צריך להעמיד כרבי מאיר שמגע בית הסתרים מטמא, לפי שבחיבורי אוכלים אמרינן כמאן דמיפרתי דמי. אך החזון איש [עוקצין ה י] הקשה על תירצו הראשון, מהיכי תיתי לדחות סוגיא שלמה, ובגמרא משמע שכולם הסכימו עם התירוך? ועל תירצו השני הקשה, דאין זה טעם שלא יצטרך הכשר מים, והרמב"ם להדיא כתב שהטעם הוא משום שסופו לטמא טומאה חמורה?

וכתב החזון איש שם, שהתוספות סוברים רק את הדין הראשון, שכל שסופו לטמא טומאה חמורה הרי זה נחשב כאילו נגע בשרץ והוכשר במים, ולפיכך אף לאחר שתפקע הטומאה החמורה תשאר הטומאה הקלה.

ותירץ האור שמח, דתירוך הגמרא תלוי במחלוקת רבי ורבי עקיבא לעיל האם צריך

וכדברי החזון איש שישנם שני דינים בסופו

ואם יתכן שאוכלין יטמאו טומאה חמורה על ידי שיבטל אותם מתורת אוכל, הרי נסתרת כל הילפותא!?

ודחינן: לעולם טומאתא דאורייתא, ואף על פי כן אין זה נחשב שסופן של האוכלין לטמא טומאה חמורה, משום שכשימש האוכל בטומאת מדרס לאחר שביטלם מתורת אוכל, לא בתורת "אוכל" הוא טימא, אלא **מעשה עין שימש**. שעל ידי שבטל מתורת "אוכל" ונעשה מיוחד לשיבה כעץ, הוא מטמא מדרס, ואם כן עדיין לא מצינו "אוכל" שהוא מטמא טומאה חמורה.

אמר אביי: הרי אמרו: תקרובת עבודת כוכבים של אוכלין, שהקריב אוכלין לעבודה זרה, מטמאין באוהל. [שתקרובת עבודת כוכבים הוקשה למת דכתיב "ויואלו זבחי מתים", מה מת מטמא באהל אף תקרובת עבודת כוכבים מטמא באהל].

ועל זה אמר אביי: **שטומאתא** [טומאת מדרס שבה] **לאו דאורייתא**. שמהתורה אינה בטלה מתורת אוכל, ואינה נעשית מדרס הזב, אלא רק מדרבנן⁽²²¹⁾.

דאי פלקא דעתך דאורייתא היא, אם כן מצינו לאוכלין שטמאין טומאה חמורה? שאם ייחד אותם לשיבה וישב עליהם הזב, הרי הם יטמאו בטומאה חמורה.

והרי כל הדין של "סופו לטמא טומאה חמורה" נלמד ממה שנאמר בתורה "זרעים" לגבי הכשר מים, וילפינן, מה זרעים שאין סופם לטמא טומאה חמורה [שהרי אוכל לעולם אינו יכול להיות אב הטומאה] וצריכים הכשר, אף כל שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר, לאפוקי מי שסופו לטמא טומאה חמורה שאינו צריך הכשר.

221. הקשו התוספות, אם השאור בטל משם אוכל רק מדרבנן, מדוע אינו חייב לבערו, הרי מדאורייתא הוא עדיין נחשב לחמץ? ובהגהות היעב"ץ תירץ, דמה שאינו מחוייב לבערו אינו מחמת שבטל שם אוכל ממנו, שהרי כל חמץ שחרכו קודם זמנו עד שאינו ראוי לאכילת כלב אינו עובר עליה, והכא השאור נתקשה ואינו ראוי לכלב, ורק לגבי טומאת מדרס מדין "כלי" אמרינן דהוי דרבנן. אך בתוספות הרא"ש הוסיף בקושייתו [שלפי זה לא שייך לתרץ כהיעב"ץ], דבברייתא איתא רק דכופת שאור שייחדה לשיבה בטלה ואינו עובר עליה, ומנין לגמרא שהוא מטמא במדרס, אלא שהגמרא הבינה שרק מחמת שהו ככלי אינו עובר עליה, ואם כן איך יתכן דהוי דרבנן? ותירץ התוספות הרא"ש, דמאחר שייחדה לשיבה הרי ביטלו

שיהא באבר גם בשר או לא, דרק לפי רבי עקיבא דאין צריך שיהא באבר בשר, הרי הבשר משמש מעשה עץ בעלמא, אך לפי רבי שצריך שיהא גם בשר, הרי אילו הבשר היה עץ לא היה לזה שם אבר, דבעינן שיהא בשר דוקא, ולדידיה שפיר שייך סופו לטמא טומאה חמורה גם בבשר שפירש מאבר מן החי, והרמב"ם הרי פסק כרבי, ולכן פסק שאין צריך הכשר. ובכתבי הגר"ח [אות שצ, שצא] תירץ כן, והוסיף, שלפי רבי עיקר הטומאה של האבר היא מחמת הבשר, וכמו שבנבלה רק הבשר מטמא, אלא דבאבר מן החי שיעור הבשר המטמא הוא אבר שלם, ולהשלמת השיעור בעינן נמי גידים ועצמות, ואם כן, לרבי אין זה מעשה עץ כלל, אלא הוי טומאת בשר כנבלה, ולכן שייך בזה סופו לטמא טומאה חמורה.

הדרך לאכול שם חלב, צריך מחשבה שיהיה החלב מיועד אכילת אדם, [לפי שאין רגילות אנשי הכפרים לאכול חלב], ועל ידי זה חל עליו שם "אוכל" לקבלת טומאה, [שמצד היותו נבלה אינו מטמא, משום שחלב אינו מטמא בנבלה], וצריך גם הכשר שיבואו עליו מים ויוכשר לקבל טומאה, לפי שהחלב אין סופו לטמא בטומאה חמורה.

אך לאחר שחישב עליו והוכשר לקבל טומאה, הרי הוא מטמא עכשיו מדין "שומר" לכוליא, שהרי החלב מכסה את הכוליא ושומר אותו, והכוליא מטמאת בטומאת נבלות, ולכן גם הנוגע בחלב נטמא כנוגע בשומר של נבלה.

ואומר אני: שטומאתו אגב כוליא מדין שומר לכוליא לאו דאוריתא.

דאי פלקא דעתך שהחלב נחשב שומר לכוליא מדאורייתא, מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה ומכל מקום הוא צריך הכשר, והרי שנינו שכל שסופו לטמא טומאה חמורה אינו צריך הכשר, ומדוע החלב צריך הכשר?! אלא מוכח שאין החלב נחשב שומר לכוליא מדאוריתא.

[קושיא זו שונה מהקושיות דלעיל, שלגבי כופת שאור, תקרובת עבודה זרה, וחיבורי אוכלים, וכן להלן לגבי בית שסככו בזרעים, השאלה היתה על הילפותא מזרעים, שמצינו דבר שעכשיו הוא "אוכל" ועל ידי מעשה מסויים הוא יטמא בטומאה חמורה, וזה סתירה לכל הילפותא. אך לגבי חלב, שהוא שומר לכוליא, הרי מתחילתו הוא מטמא

ואומר אני שטומאתן לא דאורייתא. [וקרא אסמכתא בעלמא]. דאי פלקא דעתך דאורייתא — מצינו לאוכלין שמטמאין טומאה חמורה. ושוב חוזרת הקושיא, היאך ילפינן מזרעים שדוקא דבר שאין סופו לטמא טומאה חמורה צריך הכשר, הרי גם זרעים סופן לטמא טומאה חמורה כשיקריבם לעבודה זרה?! אלא על כרחך שטומאתן לאו דאוריתא.

ודחינן: לעולם דאורייתא היא, ולא קשיא, שהרי כשימש האוכל בטומאת עבודה זרה מעשה עין שימש. שהרי הוא בטל מתורת "אוכל", הואיל והוא נאסר בהנאה, והרי הוא כעץ הנעבד, ושוב לא מצינו "אוכל" שנעשה אב הטומאה.

אמר אביי: הרי אמרו: חיבורי אוכלין, אוכל הנמצא בסדקי הכלי ומחובר לו [ורוצה בהשארותו שם] — ככלים דמו. ואם נטמא ממת הרי הוא נעשה אב הטומאה, וחוזר ומטמא אדם, לפי שדינו כ"כלי" ולא כ"אוכל".

ואומר אני שטומאתן לאו דאורייתא. דאי פלקא דעתך דאורייתא מצינו לאוכל שמטמא טומאה חמורה כשיבטלו לכלי?!

ודחינן: כשימש האוכל בטומאה החמורה מעשה עין שימש. בתורת כלי הוא מטמא ולא בתורת "אוכל", ושוב לא מצינו אוכל שמטמא טומאה חמורה.

אמר ליה רב פפא לרבא: הא דתניא חלב של בהמה טהורה נבלה, כשהיא בכפרים, שאין

מתורת אוכל, שהיא שייכת לטומאה הקלה. [וכפי שתירצה הגמרא לעיל על הקושיא הראשונה] (222) (223).

אמר רב מתנה: הרי אמרו: בית שסככו בזרעים טהרו הזרעים מטומאת אוכלין, שבטל מהם שם "אוכל" על ידי שנעשו חלק מהבית. ומעתה, אם יופיע נגע בבית, גם הזרעים יטמאו בטומאת "בית המנוגע".

ואומר אני: **שטמאתו** זו של הזרעים בטומאת "בית המנוגע" (224) **לאו דאורייתא. דאי סלקא דעתך דאורייתא מצינו לזרעים**

בטומאה חמורה מחמת הדין שומר שבו, ואין זה קושיא על הילפותא מזרעים, אלא השאלה היא מדוע החלב צריך הכשר, וזה דומה לקושיא הראשונה שהקשה רבה בר רב חנן את רבא לגבי חותך בשר מאבר מן החי – מהרש"א].

ודחינן: **כשימוש החלב כשומר לכוליא מעשה עין שימוש!** שהטומאה החמורה שבו איננה בתורת "אוכל", כטומאת נבלה ונבלת עוף טהור, אלא מתורת "שומר" כעץ בעלמא, ודין סופו לטמא טומאה חמורה נאמר רק באופן שגם הטומאה החמורה היא

מהכוליא? ותירץ, שיתכן שזה גופא תירוץ הגמרא, כשימש מעשה עין שימש, דהיינו שאינו טמא בעצמו טומאה חמורה אלא הוא רק מעביר את הטומאה מהכוליא, [וזה ביאור חדש בתירוץ הגמרא].

223. יש לעיין, מדוע החלב לא יקבל טומאה בלא הכשר, אמנם מצד סופו לטמא טומאה חמורה מחמת דין שומר לכליא לא אמרינן. אך מכל מקום על הכוליא אמרינן כיון שסופו לטמא טומאה חמורה דהוא מטמא טומאה קלה, וכיון שבכוליא איכא טומאת אוכלין והחלב שומר לו, הרי החלב יטמא מצד שומר של טומאת אוכלין? ולכאורה מוכח מכאן ששומר של טומאת אוכלין נמי צריך הכשר, וראה תפארת יעקב ריש פירקין שנסתפק בזה.

224. רש"י כתב אותה טומאה שהבית חשוב אהל לטמא אדם לאו דאורייתא, ומשמע שמדובר בטומאת אהל המת, והקשה על זה בתוספות הרא"ש, דעל טומאת אהל המת לא שייך לומר שהזרעים מטמאים, שהרי הם עצמם אינם מטמאים כלל בטומאה חמורה, אלא הם רק מעבירים את הטומאה מהמת לכל אשר באהל?

שמדרבנן הוי ככלי אין צריך כלל לבערו, וכן תירץ החתם סופר, וראה עוד בתפארת יעקב.

222. הקהלות יעקב [טהרות סימן ע] דן לפי הראשונים שהיד רק מעבירה את הטומאה והיא עצמה אינה מקבלת טומאה כלל, האם גם בשומר הדין כן, או שמא בשומר שמועיל גם להצטרף לשיעור כביצה לכולי עלמא השומר עצמו טמא. והוכיח מקושית הגמרא כאן לגבי חלב, דנימא כיון שסופו לטמא טומאה חמורה מדין שומר הרי הוא מטמא טומאה קלה בלא הכשר, ואי נימא דהשומר רק מעביר את הטומאה, הרי אין סופו לטמא טומאה חמורה, אלא להעביר טומאה חמורה מהכוליא לדבר אחר?! אלא מוכח שהשומר עצמו טמא לכולי עלמא.

אך כתב בהערה שם שלא יתכן לומר כן, שהרי שומר של נבלה אינו מועיל אלא להכניס ולהוציא ולא להצטרף, ואם כן, להשיטות שהיד רק מעבירה את הטומאה הוא הדין שומר של נבלה שהוא רק מעביר את הטומאה, ואם כן קשה הסלקא דעתך של הגמרא, הרי אין סופו לטמא טומאה חמורה, אלא להעביר אותה

טהור, דאין בשר מן החי מטמא.

סיוס המשנה "רבי שמעון מטהר" בפשטות קאי אסיפא, דאם מתה הבהמה, רבי שמעון מטהר את האבר לגמרי מטומאה חמורה.

והוינן בה: מאי טעמא דרבי שמעון שמטהר לגמרי את האבר? **מה נפשך אי סבר "מיתה עושה ניפול"**, שהאבר המדולדל נחשב כאילו נפל מהבהמה קודם מיתתה ולא נעשה נבלה עמה במיתתה, אם כן **ליטמא משום אבר מן החי**, ככל אבר שפירש בחיי הבהמה?

ואי סבר **"אין מיתה עושה ניפול"** אלא שהוא כגוף הבהמה גם בשעת מיתתה ונעשה עמה נבלה, אם כן, **ליטמא משום אבר מן הנבלה?**

ומשינינן: **רבי שמעון ארישא דמתניתין קאי.**

דקתני ברישא: **האבר והבשר המדולדלין בבהמה — מטמא טומאת אוכלין במקומן וצריכין הכשר**, ועל זה קתני דרבי שמעון **מטהר מטומאת אוכלין.**

אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: מאי טעמא

שמטמא טומאה חמורה? והיאך ילפינן מזרעים, הרי מצינו אוכל שסופו לטמא טומאה חמורה על ידי שיסכך בו את הבית?

ודחינן: **כשימשו הזרעים בטומאת נגעים מעשה עין שימשו.** כעצים ואבנים מהבית שמטמאים בנגעים. אך לא מצינו אוכל שסופו לטמא טומאה חמורה.

שנינו במשנה: **רבי שמעון מטהר.**

ג' בבות שנינו במשנה לגבי אבר ובשר המדולדלים:

א. בעוד שהבהמה חיה — אינם מטמאים טומאה חמורה, אלא הם מקבלים טומאת אוכלין, ובלבד שיוכשרו לקבל טומאה.

ב. נשחטה הבהמה — אינם מטמאים טומאה חמורה, לפי שאין השחיטה עושה ניפול, ונחלקו רבי מאיר ורבי שמעון האם הם צריכים הכשר.

ג. מתה הבהמה — הרי האבר מטמא טומאה חמורה מדין אבר מן החי ולא מדין אבר מן המת, דמיתה עושה ניפול. והבשר

ומוכח שכל הבית מטמא וטעון נתיצה. אך הקשה על זה מהתוספתא שם. וכתב, שלפי דעת הרמב"ם [כלים פ"א הי"ג] שכל הגדל מן העץ נחשב לעץ, אין ראיה מסוגייתנו, שהרי גם הזרעים נחשבים לעצים ולכן הם נטמאים עמו. אך לפי דעת התוספות במסכת שבת [סו א ד"ה כורת, וכן פד א ד"ה מפץ] דרק עץ ממש נחשב לעץ, ולא כל מה שגדל בקרקע, קשה. וראה חזון איש שתירץ, דבאמת רק האבנים העצים והעפר מטמאים וטעונים נתיצה. אך כל הבית בזמן שהוא מחובר הוא נטפל לאבנים וכולו מטמא בטומאה חמורה.

ולכן כתב שמדובר בטומאת בית המנוגע, שהבית עצמו מטמא בטומאה חמורה. וכן כתב הרמב"ם פ"ד מטומאת צרעת ה"ז.

לגבי נגעי בתים קיימא לן שאין הבית מטמא עד שיראה הנגע על האבנים או על העצים או על העפר שבבית. ודנו המקדש דוד [נ יג] והחזון איש [נגעים י ט], האם נאמר שרק האבנים העצים והעפר מטמאים בנגעים, ושאר הבית טהור, או שמא, נאמר רק שהנגע יראה בהם, אך לאחר שנראה בהם הנגע כל הבית מטמא. והוכיח מסוגייתנו שגם הזרעים מטמאים בטומאה חמורה, אף שאינם אבנים עצים ועפר,

דרבי שמעון המטהר מטומאת אוכלין?

דאמר קרא לענין טומאת אוכלין "מכל האוכל אשר יאכל", ודרשינן, אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים לגויים בהיתר קרוי "אוכל". אבל אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים, כגון אבר מן החי שאסור אפילו לגוי, אין קרוי "אוכל". ולכן האבר והבשר המדולדלין שאסורין משום אבר מן החי, אינם בכלל "אוכל" לענין טומאת אוכלין.

קכט-ב

אמר ליה רבי זירא לרבי אפי: אי קאי רבי שמעון ארישא, מנא ליה לרבי יוחנן דטעמא דרבי שמעון משום דאוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל?

דלמא טעמא דרבי שמעון התם דמטהר ברישא מטומאת אוכלין, דסבר הואיל והאבר והבשר מעורה, שנשארו מחוברים במקצת לבהמה, הרי הם כמעורה — כמחברים לגמרי לבהמה, והרי בעל חי אינו מקבל טומאה, ואפשר שזהו טעמו של רבי שמעון המטהר?

והרי מצינו תנא הסובר כן: דתניא: יחור ענף של עץ תאנה ובו תאנים, שנפשה נתלש מהעץ, ועדיין הוא מעורה בקליפה של העץ בלבד,

רבי יהודה מטהר את התאנים מקבלת

טומאה, לפי שעדיין נחשב הענף כמחובר לעץ.

וחכמים אומרים: אם יכול הענף להתאחות עם העץ ולחזור לחיות, הרי הוא כמחובר וטהור, ואם לאו הרי הוא כתלוש וטמא.

ומסיק רבי זירא: ואמרינן לך: מאי טעמא דרבי יהודה שמטהר אפילו באופן שאינו יכול לחזור ולחיות?

ואמרת לן רבי אסי לרבי זירא: שהואיל והיחור מעורה עדיין בקליפה במקצת, הרי הוא כמעורה לגמרי, שנחשב כמחובר לגמרי לאילן.

והכא נמי נימא שרבי שמעון סובר כן? (225)

אמר ליה רבי אסי לרבי זירא: רבי יוחנן דאתא לפרש טעמו של רבי שמעון דהוא מטהר משום דהוי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים — אמצעייתא דמתניתין קאי.

דקתני: נשחטה הבהמה הוכשרה בדמיה, דברי רבי מאיר. רבי שמעון אומר: לא הוכשרו בדמיה.

ועל זה אמר רבי יוחנן: מאי טעמא דרבי שמעון שלא הוכשר האבר בשחיטת

שצמקו חשיב תלוש טפי מעורה במקצת. והקשה המהרש"א, אם מדמינן הכא אבר המדולדל למעורה במקצת, אם כן, תאנים שצמקו נחשבות לתלוש טפי מאבר המדולדל, ואם כן קשה, האיך הוכיחה הגמרא לעיל כשמואל [לפי פירוש התוספות שם] שהתולש תאנים שצמקו בשבת חייב חטאת מהא דאבר

225. הגמרא כאן מדמה את החיבור של יחור המעורה במקצת, לחיבור של אבר המדולדל. והנה התוספות לעיל קכח ב כתבו, דמאי דאמר שמואל לעיל קכו ב, תאנים שצמקו באיביהן מטמאות טומאת אוכלין, דחשיב כתלוש לגבי טומאה, אתיא דלא כרבי יהודה שמטהר יחור המעורה במקצת. אך כתבו דיתכן דתאנים